

vore. Engel je na to odgovoril, da bi se v Avstriji morala ruščina v večji meri gojiti zaradi trgovine z Rusijo. Govori se, da Mladočehi pošljejo tudi zastopnike v Peterburg k pogrebu. Poljaki pa z veliko nevoljo opažajo to mladočeško lažkanje Rusiji. Njih listi jako ostro pišejo proti Mladočehom.

Madjari in Rusija. — Tudi ogerski državni zbor je izrekel sožalje povodom smrti ruskega carja. Samo skrajna levica ni mogla tudi pri tej priliki zatajiti svojega sovraštva do Rusije in so glasovali proti dotičnemu predlogu.

Ogersko. — Ogerski trgovski minister je predložil zbornici poslancev predlogo o osnovi in podpori posebne ogerske parobrodne družbe in pa o grajenji morskih ladij. Obe ti predlogi naperjeni ste proti cislitvanski trgovini. Pred vsem hočejo Madjari dobiti v roko vso trgovino z orijentom. Vse nji delovanje meri na to, da se vedno bolj emancipujejo od naše državne polovice, prav v duhu Košutovem. Polagoma naj se potrgajo vse vezi, ki jih še vežejo z drugo državno polovico

Nemčija in Vatikan. — Novi nemški državni kancelar bivši cesarski namestnik v Alzaciji knez Hohenlohe je brat kardinala Hohenlohe-ja. Papež je kardinala vsprejel v avdijenci, se dolgo pogovarjal z njim in mu čestital, da je imenovan brat nemškim državnim kancelarjem. Iz tega fakta izcimujejo mnogi politično veljavo. Kardinal Hohenlohe zadnji čas ni bil papežu priljubljena oseba in če je zdaj tega tako prijazno v avdijenciji sprejel, je znak, da mu je posebno po volji imenovanje kneza Hohenlohe-ja nemškim državnim kancelarjem. To imenovanje je papežu še posebno po volji, ker je novi kancelar katoličan po veri, kar pomeni v protestantski Nemčiji veliko.

Rusija. — Umrlega carja Aleksandra III. lepe lastnosti opisujejo vsi listi. Posebno poudarja se carjeva miroljubivost in vsa Evropa sprevidi, da je evropski mir, ki se je zadnji čas to-li zagotovil, je delo in zasluga carjeva. Vedel pa je car ohraniti mir s svojo taktnostjo, ni se vmešaval v notranje zadeve kake druge države, bil je zmirom mož beseda in ni se dal po intrigantih speljati v navskrižje z drugimi velevlastmi. Pred vsem je bil pa narodnogospodarski razvoj Rusije carju na srcu in vedoč, da je le v miru blagostanje, je istega varoval in istega ohranjeval. V umrlem carju imajo izgled vsi evropski vladarji, kako ohraniti mir, in če se bodo ravnali po njem, osrečeval bo narode še nadalje preljubi in potrebni mir. Aleksander III. je bil tudi jako skrben in priden vladar. Vsa količkaj važna posla državniška je sam reševal. Za svoj narod je imel pravo srce. Kako skrben in priden je bil, potrjuje tudi to, da je še na smrtni postelji reševal državne posle. Car je bil pa poleg tega jako dober in ljubeznjiv oče in soprog. Po opraviču preživeti v svojem družbinskem krogu par ur, to je bila njegova največja zabava. Umrli car more biti v izgled vsem soprogom in očetom. Ljubil je svojo soprogo čez vse in skrb za vzgojo otrok bila mu je velika. Jako hvalijo tudi carjevo pobožnost, katero je pokazal posebno na smrtni postelji prejemši dvakrat sv. zakramente. Ni čuda, da je smrt to-li krepostnega carja vzbudila po vsem širnem svetu največje sočutje. — Pogreb carjev vršil se bode dne 20. novembra t. l. v Peterburgu, kamor so iz Livadije po velikih ceremonijah prepeljali njegovo truplo. Dva dni je bilo truplo razpostavljeno tudi v Moskvi. Pogreb bo velikansk. Vse velevlasti pošljejo k pogrebu svoje zastopnike. Našega cesarja bo zastopal nadvojvoda Karol Ludovik, nemškega cesarja brat njegov princ Henrik, laškega kralja prestolonaslednik, Francija pošlje večje odposlanstvo, grški in srbski kralj se vdeležita osobno pogreba, istotako knez črnogorski, Anglijo bo zastopal prestolonaslednik i. t. d. — Največje sočutje o smrti carjevi izraža Francija, ki je spoštovala v Aleksandru III. svojega prijatelja in zaveznika. Carju Nikolaju došlo je dosedaj iz Francoske 27.777 sožalnih brzojavk. — Car Ni-

kolaj je zaukazal, da naj se po celi Rusiji pobira za spomenik carju Aleksandru III, ki naj bi se postavil v Moskvi. — Zdravniki so se izrekli, da je bil car že tri leta bolan in sicer na ledicah. Govorica, da je bil car zastrupljen, je izmišljena. Zdravniki posebno poudarjajo carjevo junaštvo ob smrti. Zadnje ure svojega življenja je še reševal državne posle in zdravnik profesor Leyden pravi naravnost, da je car umrl kot junak. — Carjeva nevesta Alica prestopila je v pravoslavje. Poroka bo takoj po pogrebnih slavnostih. Minister vnanjih stvari poudarja v posebni okrožnici, da hoče car Niholaj II. v vsem posnemati svojega očeta, posebno pa v mirovnem oziru in ostati hoče z vsemi velevlastmi v najboljših prijateljskih razmerah.

Obrtnija.

Kdo naj ima pravico jemati mero?

IV.

Dasi se krojaštva tiče v prvi vrsti prepir o tem, kdo ima pravico jemati mero, in se je le za krojaštvo izdala znana razsodba upravnega sodišča, vendar je tudi pri družih oblačilnih obrtih trgovina z narejenimi izdelki odtujila izdelovatelja in trošilca (nosilca). Posebno so tako imenovani trgovci z mešanim blagom prizadeli skoro vsem rokodelskim mojstrom smrtni udarec, ker prodajajo pod naslovom mešanega blaga najrazličnejše predmete, katere so o svojem času samo rokodelci izdelovali in prodajali. Tako mnogo rokodelstvo že kar izumira, kakor klobučarji, krznarji, rokovičarji itd. Da se to pri krojačih in čevljarjih ni zgodilo v taki meri, pripisovati je le okoliščini, da je za izdelavo kacega predmeta neobhodno potrebno, mero vzeti po pravilih rokodelske umetnosti, in ta jedina okoliščina je bila jamstvo samostojnega obstanka teh dveh obrtov.

Da je bilo potrebno naročila izvrševati po točni meri, to je bila jedina ovira, da velika vršba ni popolnoma podjarmila teh dveh obrtov. Baš po jemanji mere sta se nevarljivo ločila rokodelski mojster in prodajalec in to razliko je razumevalo občinstvo brez vsacega pojasnila s kakim zakonom.

Dobro je vedelo, da je za narejeno obleko treba iti k prodajalcu obleke, za obleko, ki se pa ima narediti po meri, pa k krojaču, in resnici na ljubo moramo konstatovati, da celo občinstvo, za katero to vprašanje nima važnosti, ni moglo razumeti, kako da se neizučnemu človeku more dovoliti najvažnejša rokodelska manipulacija, jemanje mere.

Seveda, krojači so obračali, in drugi so pa obrnili! Mojsterstvo, ki se je pri našem obrtu pridobilo še le z znanjem racionalnega jemanja mere, se bode moralo izbrisati iz mej obrtnih umetnostij, da špekulativna velika vršba pridobi svobodno polje za svoj razvoj. Ne preostaje še nič družega, da se še šivanje prizna za delo trgovčeve, ker je šivanje baš tako potrebno za prodajo suknje, kakor jemanje mere.

Pa dovolj, če mi krojači zahtevamo zase pravico je-manja mere, ne zahtevamo, kakor mislim, da sem že dovolj dokazal, s tem nobene milosti, nobene blagohotnosti temveč staro in naravno rokodelsko pravico!

Če se to že noče, naj se pa vsaj še za nas odpravi otročarija dokaza zmožnosti in naj se odkrito prizna nasprotstvo do rokodelstva in njegovih pravic.

Obrtnijske raznoterosti.

Napredek v Rusiji. Spalnih vagonov tretjega razreda dosedaj niso imeli še v nobeni državi. Potreba za take vgone pokazala se je v Rusiji in so jih nekoliko že napravili na železnici Moskva-Jaroslav.

Odprava rje. Sveža rja se najbolje oddrgne z oljem. Če je pa rja se že bolj zajedla, je pa najbolje fini tripel (fini rudninski prašek, ki obstoji največ iz kremenčevokislega anhidrida) in žveplenega cveta, ki se zgnete z laškim oljem v testo. S tem se zarjavele stvari namažejo in potem dobro odrgnejo.

Tla. Velike važnosti so tla, kadar delamo stanovanje. Tla, katera imajo razpoke, niso zdrava, ker v razpoke se razne stvari nabere, ondu trohne in so prava gnezda nalezljivih bolezni. Zaradi tega je za tla boljši trd nego mehek les, ker tako hitro ne nastanejo špranje na njem. Poleg hrastovih parketov so tudi bukovi priporočljivi.

Električna past za muhe je najnovejše, kar je izumil neki premeten Francoz; kakor hitro se muha usede na past, ubije jo električen tok, ker plošča visi, pade muha v nastavljeno posodico.

Kako snažiti šivalne stroje. Pomoči gosje pero v bencin in namaži vse dele, ktere po navadi mažeš z oljem. Stroj moraš dobro vrteti, potem še jedenkrat namazati. Namesto bencina lahko rabiš tudi petrolej.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

P r s t.

(Dalje.)

Ilovnata prst ali zemlja je tista, ki ima v sebi nad polovico ilovice. Nadalje je v taki prsti nekaj peska, 2 do 7 % kremenčeve nekrystalovane kisline, 4 do 5 % železnookisovega hidrata, in razne kamnite razpadline.

Ker smo pri nekaterih snovih že pojasnili njih kemično sestavo, hočemo svojim čitateljem tudi povedati, iz česa obstoji ilovica. Ilovica je spojina iz kremenčeve kisline in aluminijevega okisa. Aluminij je kovina, kakor že vedo čitatelji „Novic“, ki je bila pred sto leti popolnoma neznana, ali se danes v obrtniji že vporablja v raznovrstne namene. Ta kovina se odlikuje po svoji lahкости. Ker s kislikom se tako rada ne spaja, kakor nekatere že opisane kovine, je v obrtniji porabljiv. Njen okis, tudi galunova prst imenovan, nahaja se na zemlji v raznih oblikah.

Znan je kristalizovan kot modri zafir ali rudeči rubin, ki se odlikujeta po svojem jasnem lesku, trdoti in pa po tem, da se ne topita. Ravno tako je tudi korund,

aluminijev okis in se odlikuje po svoji izredni trdoti. Zaradi tega ga rabijo za brušenje kovin. Navadno je pa ta okis beli prah.

Ilovica, kakeršna se nahaja v prsti, je pa, kakor smo že omenili kremenčevokisli aluminijev okis. Nahaja se pa ne le v prsti, temveč tudi v raznem kamenji. Če se tako kamenje razdrobi vsled vremenskih vplivov, pa nastaja ilovnata prst. Ilovica se rada sprejme in ima neki poseben duh, to pa menda le zaradi tega, ker jej je navadno primešano nekaj amonjaka. V prirodi je različne barve, kar prihaja od tujih jej primešanih tvarin. Z vodo pomešana ilovica je tvarina, katero lahko obdeluješ v razne oblike. Iz nje izdelujejo prsteno posodo. Ilovica hudo zadržuje v sebi vodo. Skušnja uči, da ilovica srka vase razne barve in tolšče. Zaradi tega se rabi semtrtja tudi za odpravo tolšče iz raznih stvari.

Za obdelovanje ilovnate prsti, ker se močno sprejme, je potrebno velike moči. Ker se močno vkupe drži, se brazde take zemlje ne razsipljejo, temveč imajo ostre robove. V mokrem stanju se brazde kar svetijo. Ilovica se precej stisne, ko se posuši in zaradi tega ob suši ilovnata zemlja poka. Taka zemlja se počasi ohladi in ogreje in zatorej v njej tudi žito počasneje zori. Pomladi in v suši se hitro osuši in jeseni je prej mokra. Na taki prsti rade stoje luže, posebno po suši, ko je hudo sprejeta, ter voda zaradi njene gostosti vanjo počasi prodira.

Na ilovnati zemlji ni mogoče delati v mokrih dneh, pa tudi ne v prehudi suši, ko je trda, da se je ne prime nobeno orodje. Priporoča se, da se taka zemlja globoko obdeluje, da pride vanjo zrak, ki pospešuje sprhnjenje. Gnoj v njej le počasi sprhne, zaradi tega take zemlje ni treba pogosto gnojiti, ali tedaj se mora pa dobro. Najboljši je dolgi slamnat gnoj, ki potrebuje mnogo vlažnosti za sprhnjenje in rahlja zemljo. Zboljša se taka zemlja s tem, ako jo gnojimo z apnom, ali sipino ter odvajamo vodo. Rodovitnost ilovice precej povzdiguje to, če je pod njo rahlejša peščena prst.

Na močno ilovnati zemlji ne vspeva vsaka rastlina, najboljša še oves in vrbe. Taka zemlja je rada močvirna. Če je pa le nekoliko družih snovij v ilovici primešanih, pa vspevajo na njej pšenica, bob, detelja, od dreves pa gaber, bukva in hrast. Na srednje ilovnati zemlji pa vspevajo skoro vse poljedelske rastline, posebno pa ugaja krmskim rastlinam, ker njih rasti ne ovira suša, preobilna moča jih pa tudi ne mori. Sploh so pridelki na taki zemlji jako dobri.

Posebno ugodna za poljedelstvo je pa prst, v kateri je sicer precej, ali vendar manj nego polovica ilovice. Taka zemlja ni pregorka, ne premrzla, ne presuha, ne premokra. Za obdelovanje pa ni tako težavna kakor ilovica. Mnogo vpliva na rodovitnost ilovnate zemlje to, koliko je v njej apnenih spojin. Biti pa mora primešanega nekaj peska.

Če je pa v prsti mnogo apnenih spojin, imenuje se apnena. Rodovitnost take zemlje ravna se po tem, koliko